

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університеті мені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання практичних занять та самостійної роботи з навчальної
дисципліни «Інноваційні технології в туристичному бізнесі та індустрії
гостинності»

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
за освітньою програмою «Туристичний бізнес та індустрія гостинності»
спеціальності 242 Туризм і рекреація
денної форми навчання

Кам'янець-Подільський, 2025

УДК 338.48:004(075.8)

Марусей Т.В. Методичні рекомендації до виконання практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Інноваційні технології в туристичному бізнесі та індустрії гостинності» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Туристичний бізнес та індустрія гостинності» спеціальності 242 Туризм і рекреація денної форми навчання. [Електронне видання]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 48 с.

Укладач:

Марусей Т.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Рецензенти:

Лисак В.Ю., кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Покотильська Н.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»

Бичок Н.І., начальник відділу освіти, культури, туризму, молоді та спорту Староушицької селищної ради

Методичні рекомендації до виконання практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Інноваційні технології в туристичному бізнесі та індустрії гостинності» призначені для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Туристичний бізнес та індустрія гостинності» спеціальності 242 Туризм і рекреація. Їх мета полягає у наданні студентам чіткого алгоритму виконання практичних завдань; формуванні системи знань щодо інноваційних технологій в туристичному бізнесі та індустрії гостинності. Методичні вказівки допомагають студентам орієнтуватися у змісті дисципліни, забезпечують поетапне засвоєння навчального матеріалу та сприяють формуванню умінь застосовувати набуті знання у практичній діяльності. Таким чином, методичні рекомендації спрямовані на інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок необхідних для підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних упроваджувати та ефективно використовувати інноваційні технології в туризмі та індустрії гостинності.

Затверджено на засіданні кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Протокол № 11а від «30» червня 2025 року.

Завідувач кафедри

Вероніка БУТОРІНА

ВСТУП

Метою вивчення навчальної дисципліни «Інноваційні технології в туристичному бізнесі та індустрії гостинності» є ознайомлення здобувачів вищої освіти із теоретичними основами інноваційних технологій в туризмі та гостинності, розроблення та запровадження інноваційного туристичного продукту, використання інноваційних технологій у його формуванні, обслуговуванні туристів; застосування нових інформаційних технологій комплектування, просування та продажу турів; формування знань щодо новітніх механізмів та методів управління міжнародними та вітчизняними підприємствами сфери туризму та гостинності.

Вона є одним з обов'язкових курсів програми підготовки фахівців за спеціальністю 242 Туризм і рекреація освітньо-професійної програми «Туристичний бізнес та індустрія гостинності» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти і займає чільне місце в циклі дисциплін, що покращують професійну підготовку фахівців у туризмі та індустрії гостинності.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Туристичний бізнес та індустрія гостинності», вивчення навчальної дисципліни «Інноваційні технології в туристичному бізнесі та індустрії гостинності» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації

Загальні компетентності:

ЗК 01 Здатність до організації, планування, прогнозування результатів діяльності.

ЗК 04 Здатність розробляти проєкти та управляти ними.

ЗК 06 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 07 Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):

СК 02 Здатність планувати і виконувати наукові та/або прикладні дослідження у сфері туризму та рекреації.

СК 05. Здатність оперувати інструментами збору, обробки інформації, аналізувати та управляти туристичною інформацією.

СК 07. Здатність розробляти та впроваджувати інновації в діяльності суб'єктів туристичного ринку.

СК 08. Здатність створювати, реалізовувати та ефективно просувати туристичні продукти й послуги регіонального рівня у галузі туризму та гостинності в умовах змін.

Відповідно до освітньої програми «Туристичний бізнес та індустрія

гостинності», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

ПРН 01 Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань.

ПРН 02 Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур у сфері туризму і рекреації.

ПРН 03 Застосовувати сучасні цифрові технології, методи та інструменти дослідницької та інноваційної діяльності для розв'язання складних задач у сфері туризму та рекреації.

ПРН 09 Розробляти та реалізовувати проекти у сфері туризму та рекреації на засадах економічної, соціальної і екологічної ефективності.

ПРН 13. Розробляти та впроваджувати продукти і послуги у галузі туризму та гостинності, враховуючи специфіку регіонального туристично-рекреаційного потенціалу в умовах змін.

Практична робота №1

ТЕМА.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Мета: опанувати базові поняття інноваційної діяльності, зрозуміти роль різних суб'єктів у процесах інноваційного розвитку, ознайомитися з класифікаціями інновацій у сфері туризму та сформувати цілісне уявлення про закономірності інноваційних процесів.

План

1. Основні поняття і визначення
2. Роль держави, науки та суб'єктів господарювання в інноваційних процесах
3. Класифікація інновацій в туризмі

Завдання:

Завдання 1. Визначення понять

Дайте власні формулювання понять «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний розвиток», «інноваційний потенціал» та порівняйте їх із визначеннями, що подаються у підручниках і наукових статтях за різними авторами.

Завдання 2. Порівняльний аналіз

Порівняйте роль держави, науки та бізнесу в інноваційних процесах. Складіть таблицю, у якій відобразить:

- функції кожного суб'єкта;
- інструменти впливу;
- приклади їхньої діяльності в Україні.

Завдання 3. Систематизація

Складіть розгорнуту класифікацію інновацій у туризмі, використовуючи щонайменше 4 критерії (зміст, масштаб, ступінь новизни, сфера застосування).

Завдання 4. Теоретичне узагальнення

Опишіть основні чинники, що сприяють або гальмують інноваційний розвиток туризму в Україні. Виділіть економічні, соціальні, політичні та культурні бар'єри.

Завдання 5. Аналітичне

На основі матеріалів ЗМІ та наукових публікацій підготуйте короткий огляд (0,5–1 стор.) одного з інноваційних проєктів у сфері туризму чи гостинності України (наприклад: «Мандруй Україною», цифровізація готельних послуг, розвиток етнотуризму).

Тестові завдання

1.Інновація – це:

- А) Будь-яка нова ідея, незалежно від практичного використання
- В) Новий або значно вдосконалений продукт, процес чи метод

- C) Будь-яка зміна в організації
- D) Будь-який винахід, зареєстрований у патентному відомстві

2.Інноваційна діяльність – це:

- A) Виключно наукові дослідження
- B) Процес створення, освоєння та поширення інновацій
- C) Організація роботи туристичного підприємства
- D) Тільки маркетингова діяльність

3.Який суб'єкт забезпечує законодавчу та фінансову підтримку інновацій?

- A) Держава
- B) Клієнти туристичних послуг
- C) Науково-дослідні установи
- D) Громадські організації

4.Основна функція науки в інноваційних процесах:

- A) Формування державної політики
- B) Генерація нових знань та технологій
- C) Забезпечення конкурентоспроможності підприємства
- D) Просування продуктів на ринок

5.Хто комерціалізує наукові розробки в інноваційному процесі?

- A) Держава
- B) Наукові установи
- C) Суб'єкти господарювання (бізнес)
- D) Громадські організації

6.Який вид інновацій відображає створення нових туристичних маршрутів і турів?

- A) Продуктові
- B) Організаційні
- C) Маркетингові
- D) Екологічні

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «інновація».
2. У чому полягає відмінність між поняттями «новація» та «інновація»?
3. Як можна охарактеризувати інноваційний розвиток у сучасній економіці?

4. Які основні категорії та терміни використовуються у сфері інноваційного менеджменту?
5. Які основні функції держави у регулюванні та стимулюванні інноваційної діяльності?
6. Які механізми державної підтримки інновацій існують в Україні та світі?
7. Яку роль відіграють наукові установи у формуванні та реалізації інноваційних процесів?
8. За якими ознаками здійснюється класифікація інновацій у туризмі?
9. Які види інновацій виділяють за сферою застосування у туристичному бізнесі?
10. У чому полягає різниця між продуктовими та процесними інноваціями в туризмі?
11. Що таке організаційні та маркетингові інновації у сфері туризму?
12. Наведіть приклади технологічних інновацій у сучасному туризмі.

Практична робота №2

ТЕМА.ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Мета: закріпити знання студентів щодо основних теорій інноваційного розвитку, ознайомитися з науковими поглядами на інноваційні процеси, дослідити циклічність розвитку економіки та роль технологічних укладів.

План

1. Формування наукових поглядів на інноваційні процеси
2. Цикли Кондратьєва та їхній зв'язок з інноваційними процесами
3. Поняття про технологічний устрій

Завдання:

Завдання 1. Історичний аналіз

Дослідіть етапи формування наукових поглядів на інноваційні процеси:

- виокреміть основних вчених (Й. Шумпетер, Б. Твісс, К. Фрімен та ін.);
- охарактеризуйте їхні ідеї та внесок у розвиток теорій інновацій.

Результат оформіть у вигляді короткої таблиці «Учений – Основна ідея – Значення для теорії інновацій».

Завдання 2. Аналітичне

Ознайомтеся з концепцією довгих хвиль М. Кондратьєва.

- Визначте п'ять хвиль та ключові відкриття/інновації, що їх зумовили.
- Складіть узагальнену схему «Цикли Кондратьєва та домінуючі інновації».

Завдання 3. Порівняльне

Порівняйте поняття «економічний цикл» та «інноваційний цикл».

- У чому вони схожі?
- У чому принципові відмінності?
- Яке з понять краще пояснює сучасний розвиток туризму та гостинності?

Завдання 4. Дослідницьке

Опрацюйте матеріали щодо технологічних укладів:

- визначте, які уклади вже реалізовані;
- охарактеризуйте основні технології кожного укладу;
- спрогнозуйте, які інновації стануть основою наступного технологічного укладу.

Завдання 5. Практико-аналітичне

Проаналізуйте, до якого технологічного укладу можна віднести сучасний стан туристично-рекреаційної сфери України.

- обґрунтуйте свій вибір;
- наведіть приклади інновацій у туризмі (онлайн-букінг, смарт-готелі, AR/VR, еко-туризм), які підтверджують Вашу позицію.

Завдання 6. Творче

Розробіть власне бачення:

- як цикли Кондратьєва та концепція технологічних укладів допомагають пояснити розвиток туризму в Україні;
- які інновації можуть стати рушійною силою наступного етапу розвитку галузі.

Тестові завдання

1. Хто вважається засновником теорії інноваційного розвитку?

- A. К. Маркс
- B. А. Сміт
- C. Й. Шумпетер
- D. М. Вебер

2. Який термін ввів Й. Шумпетер для позначення інноваційного оновлення економіки?

- A. Довгі хвилі
- B. Технологічний уклад
- C. Творче руйнування
- D. Економічна рівновага

3. Який учений обґрунтував концепцію «довгих хвиль» економічного розвитку?

- A. Й. Шумпетер
- B. А. Тофлер
- C. М. Кондратьєв
- D. К. Фрімен

4. Яка тривалість циклів Кондратьєва?

- A. 5–10 років
- B. 15–20 років
- C. 25–30 років
- D. 40–60 років

5. Що лежить в основі зміни довгих хвиль за Кондратьєвим?

- A. Політичні зміни
- B. Війни
- C. Технологічні інновації
- D. Демографічні фактори

6. Який сучасний приклад можна віднести до «шостої хвилі» інновацій за концепцією довгих хвиль?

- A. Парові машини
- B. Електрифікація
- C. Автомобілебудування
- D. Цифрові та біотехнології

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте наукові погляди на інноваційні процеси французького просвітника Жан Кондорсе(18 ст.).
2. Сформулюйте наукові погляди на інноваційні процеси американського економіста Йозеф Шумпетер(1883 - 1950).
3. Сформулюйте наукові погляди на інноваційні процеси німецького вченого Герхард Менш.
4. Сформулюйте наукові погляди на інноваційні процеси німецького економіста А. Кляйнкнехт.
5. Сформулюйте наукові погляди на інноваційні процеси англійського економіста К. Фримен, Дж. Кларк.
6. Сформулюйте наукові погляди на інноваційні процеси американського економіста М. Портера.
7. Фази розвитку життєвого циклу технологічного устрою.
8. Вкажіть відомі технологічні устрої (хвилі).

Практична робота №3

ТЕМА. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ТУРИЗМІ

Мета: закріпити знання студентів про сутність та специфіку інноваційних процесів у туризмі, дослідити їх структуру та основні етапи; з'ясувати вплив глобалізаційних процесів на розвиток туризму і гостинності; навчитися аналізувати сучасні інновації у сфері просування та комерціалізації туристичного продукту; розкрити особливості впровадження інновацій в управлінні підприємствами туризму.

ПЛАН

1. Загальна характеристика інноваційного процесу
2. Структура інноваційного процесу
3. Глобалізація економіки та її вплив на розвиток туризму
4. Інноваційні процеси в просуванні і комерціалізації туристичного продукту
5. Інновації в управлінні підприємствами туризму
6. Управління інноваціями та знаннями

Завдання:

Завдання 1. Загальна характеристика інноваційного процесу

1. Складіть схему життєвого циклу інноваційного процесу в туризмі (від ідеї до впровадження).
2. Наведіть приклади успішних інновацій у туризмі України та світу (по 3 приклади).
3. Визначте основні бар'єри впровадження інновацій у туризмі.

Завдання 2. Структура інноваційного процесу

1. Розробіть таблицю «Стадії інноваційного процесу та їх зміст» (не менше 5 стадій).
2. Проаналізуйте роль кожного етапу інноваційного процесу у розвитку туристичного бізнесу.
3. Визначте, на якій стадії інноваційного процесу найчастіше виникають проблеми у туризмі, і чому.

Завдання 3. Глобалізація економіки та її вплив на туризм

1. Складіть порівняльну таблицю «Позитивний та негативний вплив глобалізації на туризм».
2. Наведіть приклади глобальних туристичних корпорацій та їхніх інноваційних стратегій.
3. Проаналізуйте, як цифровізація та платформи онлайн-бронювання вплинули на розвиток туризму у вашому регіоні.

Завдання 4. Інноваційні процеси в просуванні і комерціалізації туристичного продукту

1. Розробіть приклад інноваційної рекламної кампанії туристичного продукту (використання AR/VR, чат-ботів, гейміфікації тощо).
2. Запропонуйте сучасні інструменти просування туристичних послуг у соціальних мережах.
3. Визначте переваги та ризики застосування штучного інтелекту у маркетингу туристичних послуг.

Завдання 5. Управління інноваціями та знаннями

1. Опишіть роль менеджера з інновацій у туристичному підприємстві (обов'язки, компетенції, завдання).
2. Складіть модель управління знаннями у туристичній компанії (система навчання персоналу, електронні бази знань, обмін досвідом).
3. Наведіть приклади створення інноваційних туристичних кластерів в Україні чи за кордоном.

Тестові завдання

1. Що таке інноваційний процес у туризмі?

- A. Процес бронювання турів
- B. Сукупність дій зі створення, впровадження та комерціалізації новацій у туризмі
- C. Використання традиційних методів просування
- D. Організація екскурсій

2. Яка стадія інноваційного процесу є початковою?

- A. Дифузія інновації
- B. Комерціалізація
- C. Генерація ідеї
- D. Просування продукту

3. Який фактор найбільше впливає на розвиток інновацій у туризмі?

- A. Конкуренція
- B. Кліматичні умови
- C. Демографія
- D. Географічне положення

4. До якого типу інновацій відносяться системи онлайн-бронювання?

- A. Технологічні
- B. Соціальні

- C. Маркетингові
- D. Організаційні

5. Який приклад глобалізаційного впливу на туризм?

- A. Створення локальних гостьових садиб
- B. Розвиток світових туристичних платформ (Booking, Airbnb)
- C. Використання народних ремесел
- D. Відродження традиційних свят

6. Що є основною перешкодою впровадження інновацій у туризмі?

- A. Висока конкуренція
- B. Недостатнє фінансування
- C. Підтримка держави
- D. Велика кількість туристів

Питання до самоконтролю

1. Надайте визначення інноваційного процесу.
2. Вкажіть фактори, що впливають на розвиток інноваційного процесу.
3. У чому полягає ефект кооперації дослідників в інноваційній сфері?
4. Назвіть основні відмінні риси між виробничим та інноваційним процесом.
5. Охарактеризуйте різновиди інноваційного процесу.
6. Назвіть основні етапи та стадії інноваційного процесу.
7. Охарактеризуйте відмінності між поняттями інноваційний потенціал та інноваційної діяльності країни.
8. Назвіть головні мотиви і причини появи інновацій в туристичній діяльності.
9. У чому інноваційна сутність CRM-систем для підприємств туристичного та готельно-ресторанного бізнесу?
10. Назвіть основні риси динамічного моделювання туристичного бізнесу.
11. Назвіть основні причини негативного ставлення до змін та опору нововведенням.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №4

Тема. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ГОСТИННОСТІ

Мета: сформуванати знання та практичні навички щодо організаційних, соціальних, інфраструктурних, технологічних та економічних інновацій у готельному господарстві, вміти їх аналізувати й пропонувати шляхи впровадження.

ПЛАН

1. Організаційні інновації у готельному господарстві
2. Соціальні інновації у готельному господарстві
3. Інфраструктурні інновації у готельному господарстві
4. Технологічні інновації у готельному господарстві
5. Економічні інновації у готельному господарстві

Завдання 1. Аналітичне

Оберіть один готель вашого регіону та визначте, які організаційні, соціальні, інфраструктурні, технологічні та економічні інновації він використовує.

Складіть таблицю:

Вид інновацій	Приклад у готелі	Очікуваний ефект
Організаційні		
Соціальні		
Інфраструктурні		
Технологічні		
Економічні		

Завдання 2. Ситуаційне

Уявіть, що ви менеджер середнього готелю. Вам потрібно впровадити **дві інновації**: одну технологічну, іншу соціальну.

- Опишіть, які саме інновації ви оберете.
- Обґрунтуйте, як вони вплинуть на конкурентоспроможність готелю.

Завдання 3. Кейс-аналіз

До вашого готелю надходять скарги на застарілі умови проживання. Вам потрібно обрати **три інновації з різних категорій** (організаційна, інфраструктурна, технологічна), які допоможуть покращити імідж і рівень задоволеності клієнтів.

- Запропонуйте конкретні рішення.
- Поясніть, які переваги вони дадуть для гостей і для готелю.

Завдання 4. Творче

Розробіть **інноваційну концепцію «готелю майбутнього»** (на 10–15 років вперед).

- Опишіть ключові інновації в організації, сервісі, інфраструктурі та технологіях.
- Вкажіть, як вони допоможуть залучати нових клієнтів.

Завдання 5.

Проаналізуйте два готелі (можна в Україні та за кордоном).

- Визначте, які інновації впроваджені у кожному.
- Складіть порівняльну таблицю.
- Зробіть висновок, який готель має кращу інноваційну політику.

Тестові завдання

1. До організаційних інновацій у готельному господарстві належить:

- A. Встановлення сонячних панелей
- B. Впровадження програм лояльності
- C. Система онлайн-бронювання номерів
- D. Використання «розумних» кімнат

2. Соціальні інновації у готелі передбачають:

- A. Доступність номерів для людей з інвалідністю
- B. Впровадження електронних ключів
- C. Автоматизацію бронювання
- D. Динамічне ціноутворення

3. Інфраструктурна інновація – це:

- A. Програма лояльності
- B. Будівництво коворкінг-простору у готелі
- C. Онлайн-система бронювання
- D. Використання чат-ботів

4. До технологічних інновацій належить:

- A. Динамічне ціноутворення
- B. Використання програм лояльності
- C. Впровадження роботизованого обслуговування
- D. Модернізація фасаду готелю

6. Приклад економічних інновацій у готельному бізнесі:

- A. Встановлення сонячних батарей
- B. Використання CRM-систем
- C. Впровадження smart rooms
- D. Система динамічного ціноутворення

6. Який приклад належить до змішаних інновацій у готельному господарстві?

- A. Лише модернізація фасаду готелю
- B. Впровадження концепції «розумного готелю» (поєднання технологічних та організаційних змін)**
- C. Встановлення кондиціонерів
- D. Проведення рекламної кампанії

Запитання для самоконтролю

1. Наведіть особливості підготовки й перепідготовки кадрів готельного підприємства для науково-технічної та інноваційної діяльності в умовах ринкової економіки.
2. Дайте визначення понять «аутсорсинг», «аутстафінг», поясніть різницю між ними.
3. Обґрунтуйте можливість залучення до штату готельних підприємств фрілансерів.
4. Які категорії працівників готелю можна залучати на основі технології фрілансу?
5. Охарактеризуйте коучинг як стиль менеджменту.
6. Визначте причини дауншифтингу в Україні.
7. Дайте визначення поняття «соціальна інновація».
8. На які види розділяються соціальні інновації в готельних підприємствах?
9. Наведіть приклади соціального стимулювання співробітників готелів.
10. Наведіть визначення поняття «соціальний імідж організації».
11. Охарактеризуйте концепцію екологічних готелів.
12. Визначте переваги екологічно чистих продуктів.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №4

Тема. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ГОСТИННОСТІ

Мета: сформувати знання та практичні навички щодо організаційних, соціальних, інфраструктурних, технологічних та економічних інновацій у готельному господарстві, вміти їх аналізувати й пропонувати шляхи впровадження.

ПЛАН

7. Організаційні інновації у готельному господарстві
8. Соціальні інновації у готельному господарстві
9. Інфраструктурні інновації у готельному господарстві
10. Технологічні інновації у готельному господарстві
11. Економічні інновації у готельному господарстві

Завдання:

Завдання 1. Аналітичне

Знайдіть приклад українського готелю, який отримав сертифікат Green Key (або інший міжнародний екологічний знак).

- Опишіть його основні екологічні практики.
- Визначте, які з них можна масштабувати на інші готелі регіону.

Завдання 2. Ситуаційне

Ви – менеджер готелю середнього класу. Ваш готель планує подати заявку на Green Key.

- Складіть план із 5–7 кроків для впровадження екологічних інновацій.
- Вкажіть, які ресурси для цього потрібні.

Завдання 3. Творче

Розробіть **еко-концепцію готельного номера**.

- Опишіть, як можна зменшити споживання енергії, води, одноразових матеріалів.
- Запропонуйте нові сервіси для гостей, які підтримуватимуть екологічну ідею.

Завдання 4. Кейс-аналіз

Уявіть, що в місті є два однакові готелі. Один із них впровадив Green Key і робить акцент на екологічному маркетингу, інший – ні.

- Складіть таблицю порівняння (переваги й недоліки для клієнтів і власників).
- Зробіть висновок, який із готелів матиме довгострокові конкурентні переваги.

Завдання 5. Практичне дослідження

Опрацюйте офіційний сайт Green Key (greenkey.global).

- Дізнайтеся, які вимоги висуваються до готелів.
- Виберіть 3 критерії, які найважче впровадити в українських умовах.
- Обґрунтуйте, чому саме вони є проблемними.

Тестові завдання

1. Що таке Green Key?

- A. Програма з розвитку туризму в ЄС
- B. Міжнародна екологічна сертифікація готелів
- C. Туристична пільгова карта
- D. Система управління персоналом

2. Приклад екологічної інновації у готелі:

- A. Програма лояльності
- B. Встановлення сонячних батарей
- C. Використання роботів
- D. VIP-трансфер

3. Який готель може отримати сертифікат Green Key?

- A. Лише 5-зірковий
- B. Лише європейський
- C. Будь-який, що відповідає критеріям сталого розвитку
- D. Тільки мережевий

4. Яке з рішень допоможе зменшити споживання води?

- A. Розширення СПА-зони
- B. Використання міні-барів
- C. Встановлення економних змішувачів і душових систем
- D. Цілодобове прибирання номерів

5. Чому екологічна сертифікація важлива для міжнародних туристів?

- A. Вона гарантує швидкий Wi-Fi
- B. Вона підтверджує відповідальне ставлення готелю до природи
- C. Вона забезпечує розваги для дітей
- D. Вона дає VIP-статус

6. Яка технологія найчастіше використовується у Green Key-готелях?

- A. Штучний інтелект для бронювання

- B. Енергозберігаюче освітлення LED
- C. Віртуальні тури
- D. Роботизовані рецепції

Запитання для самоконтролю

13. Охарактеризуйте нові вимоги до обслуговування людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.
14. Охарактеризуйте інфраструктурні інновації господарстві. Наведіть приклади інфраструктурних інновацій. у готельному
15. Обґрунтуйте необхідність впровадження інновацій у забезпеченні безпеки готельних підприємств.
16. Хто і коли ввів термін «національна безпека» в політичний лексикон?
17. Охарактеризуйте інновації у безпеці готельних підприємств США, Німеччини та Великобританії.
18. Визначте основні завдання системи безпеки готельних підприємств.
19. Охарактеризуйте технологічні інновації у готельному господарстві.
20. Охарактеризуйте новітні технічні засоби та системи, що забезпечують процес прибирання номерного фонду та нежилых приміщень готелю. Наведіть приклади їхнього використання в діяльності вітчизняних та закордонних готельних підприємств.
21. Визначте особливості сучасних концепцій маркетингу.
22. Охарактеризуйте маркетингову концепцію готельних підприємств, яка базується на використанні людських органів чуття.
23. Обґрунтуйте необхідність застосування нових методів підвищення ефективності діяльності готельних підприємств шляхом реалізації функції заощадження.
24. Охарактеризуйте інноваційні методи залучення інвестицій у сферу готельного господарства.
25. Визначте стратегічні цілі інвестиційної політики у сфері туризму та готельного господарства в Україні.

Практична робота №5
Тема. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: сформувати у студентів уміння аналізувати механізми державного регулювання інноваційної діяльності у сфері туризму, оцінювати міжнародний досвід, виявляти особливості української практики та пропонувати напрями вдосконалення державної політики у сфері туризму та інновацій.

План

1. Вплив політичної, економічної і соціальної сфер на інноваційні процеси в туризмі
2. Роль Всесвітньої туристської організації в стимулюванні й поширенні інновацій
3. Державна підтримка і стимулювання інноваційних процесів
4. Регулювання інноваційної діяльності у промислово розвинених країнах
5. Система державного регулювання інноваційних процесів в Україні
6. Державна підтримка інноваційної діяльності в туризмі

Завдання:

Аналітичні завдання

1. Проаналізувати, як політична стабільність та економічна ситуація впливають на інноваційні процеси у сфері туризму.
2. Визначити роль соціальних факторів (рівень освіти, цифровізація суспільства, екологічна свідомість) у поширенні туристичних інновацій.
3. Дослідити напрями діяльності Всесвітньої туристської організації (UNWTO), спрямовані на підтримку інновацій у туризмі.
4. Розглянути приклади державної підтримки інновацій у країнах ЄС (Німеччина, Франція, Іспанія) та зробити порівняльний аналіз.
5. Охарактеризувати правові та інституційні засади регулювання інноваційної діяльності в Україні.
6. Визначити державні програми й ініціативи, спрямовані на підтримку інновацій у туризмі в Україні.
7. Розробити пропозиції щодо вдосконалення державної політики у сфері туризму та гостинності.
8. Скласти таблицю «Порівняння інструментів державної підтримки інновацій у промислово розвинених країнах та Україні».
9. Підготувати есе (1–2 стор.) на тему: «Якою має бути сучасна державна політика щодо інноваційного розвитку туризму в Україні?».

Практичні завдання

1. **Проаналізувати сайт Міністерства культури та стратегічних комунікацій України** і виписати чинні програми підтримки інновацій у сфері туризму.
2. **Скласти SWOT-аналіз** державної політики інноваційного розвитку туризму в Україні.
3. **Підготувати презентацію (5–7 слайдів)** на тему «Роль держави у стимулюванні цифровізації туризму».
4. **Побудувати схему** «Система державного регулювання інноваційних процесів в Україні» (із зазначенням міністерств, агенцій, програм).
5. **Розробити пропозицію до органів місцевого самоврядування** (на прикладі своєї області чи громади), спрямовану на підтримку інновацій у туризмі.
6. **Порівняти законодавчу базу України та однієї з країн ЄС** щодо регулювання інноваційної діяльності в туризмі (результат оформити у вигляді таблиці).
7. **Підготувати план заходів для місцевої громади з розвитку туристичних інновацій** (3–5 пунктів).
8. **Скласти рейтинг із 5 найбільш ефективних механізмів державної підтримки інновацій у туризмі**, які, на вашу думку, можна впровадити в Україні.

Тестові завдання

1. **Яка з наведених сфер найбільше впливає на формування інноваційної політики у туризмі?**
A. Політична
B. Екологічна
C. Економічна
D. Демографічна
2. **Яка міжнародна організація координує інноваційні процеси у світовому туризмі?**
A. МВФ
B. СОТ
C. Всесвітня туристська організація (UNWTO)
D. ООН
3. **Який із зазначених інструментів найчастіше використовується державою для стимулювання інновацій?**
A. Санкції

В. Податкові пільги

- С. Обмеження імпорту
- Д. Ліцензування

4. Що входить до державної підтримки інновацій у туризмі?

- А. Збільшення імпорту послуг

В. Фінансування стартапів і грантові програми

- С. Стимулювання відтоку кадрів
- Д. Зменшення конкуренції

5. Який рівень регулювання найбільш важливий у розвитку туристичних інновацій?

- А. Локальний
- В. Регіональний
- С. Міжнародний
- Д. Державний**

6. Який напрям роботи UNWTO найбільш пов'язаний із розвитком інновацій?

- А. Популяризація культурних пам'яток

В. Розробка освітніх і цифрових проєктів

- С. Організація спортивних подій
- Д. Підтримка транспортної інфраструктури

Запитання для самоконтролю

1. Які фактори стимулюють розвиток інноваційних процесів у туризмі?
2. Система стимулювання розвитку туризму в країнах Європейського Союзу.
3. Наведіть завдання діяльності Всесвітньої туристської організації.
4. Охарактеризуйте міжнародні угоди в сфери туризму, які стимулюють впровадження інновацій у туристську діяльність.
5. У чому полягає сутність розвитку інноваційної діяльності через пряму участь у ній держави?
6. Визначте умови надання підприємцям субсидій і грантів для розвитку інноваційної діяльності.
7. Регулювання інноваційної діяльності у Сполучених Штатах Америки, Японії, країнах Європейського союзу. Програми інноваційного розвитку.
8. Охарактеризуйте особливості надання субсидій і грантів. Наведіть різницю між цими поняттями.
9. Охарактеризуйте особливості регулювання інноваційної діяльності у Сполучених Штатах Америки, Японії, країнах Європейського союзу.

10. Проблеми розвитку наукового потенціалу регіонів України.
11. Наведіть законодавчі акти, які регулюють інноваційну діяльність в Україні.
12. Коли було прийнято Закон України «Про інноваційну діяльність»?
13. Охарактеризуйте чотири варіанти інноваційної політики в Україні.
14. Наведіть основні завдання держави в забезпеченні інноваційної діяльності у сфері туризму.

Практична робота №6

Тема. ІНФОРМАЦІЙНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСАХ ТУРИСТСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Мета: розглянути сучасні інноваційні технології в процесах туристського обслуговування, проаналізувати їх вплив на цифрові трансформації галузі, та визначити нові можливості для розвитку туристичних послуг.

ПЛАН

Завдання:

1. Вивчити ключові інноваційні технології, що використовуються в туристичній галузі та індустрії гостинності України (мобільні додатки, платформи онлайн бронювання, VR/AR, блокчейн, смарт-туризм).
2. Проаналізувати вплив цифрових трансформацій на розвиток туризму та гостинності в Україні.
3. Провести аналіз реальних прикладів впровадження цифрових технологій в туристичних підприємствах та підприємствах сфери гостинності України.
4. Розглянути, як використання інновацій покращило якість послуг і конкурентоспроможність туристичних підприємств та підприємств сфери гостинності.
5. Розробити концепцію цифрового продукту або сервісу для туристичної компанії в Україні, враховуючи інноваційні технології (наприклад, мобільний додаток для бронювання турів, інтерактивні віртуальні екскурсії).
6. Обговорити у групах можливості та виклики впровадження цифрових інновацій у туристичній галузі України після війни.
7. Визначити перспективи відновлення туризму через інноваційні рішення.

2. Теоретична частина (питання для обговорення).

1. Які сучасні цифрові технології впливають на розвиток туризму в Україні? Обговорення ролі мобільних додатків, онлайн-бронювання, VR/AR та блокчейну у туристичних послугах.

2. Як цифрові трансформації змінюють процес планування та надання туристичних послуг? Аналіз впливу цифрових інструментів на маркетинг, бронювання та організацію подорожей.

3. Яким чином інновації можуть підвищити конкурентоспроможність туристичних підприємств? Вивчення успішних кейсів впровадження інновацій та їх вплив на дохідність і клієнтський досвід.

4. Яка роль смарт-технологій та Інтернету речей (IoT) у розвитку туристичних локацій? Обговорення концепції "смарт-туризму" та автоматизації обслуговування туристів.

3. Практична частина.

1. Аналітичне завдання. Дослідіть, як цифрові технології (мобільні додатки, онлайн-бронювання, VR/AR), персоналізація впливають на вибір туристичних послуг та послуг гостинності.

2. Креативне завдання. Розробіть концепцію туристичного продукту або послуги, яка використовує новітні цифрові технології (VR-екскурсії, смарт-додатки, інтерактивні мапи).

4. Дослідницьке завдання. Проведіть дослідження на тему: «Як цифрові технології (смарт-туризм, онлайн-платформи) підвищують конкурентоспроможність туристичних компаній в Україні».

4. Групове завдання. У групах розробіть стратегію цифрової трансформації для української туристичної компанії. Включіть такі елементи, як впровадження цифрових технологій, маркетинг, обслуговування клієнтів, аналітика.

5. Практичне завдання. Розробіть персоналізований туристичний маршрут з використанням мобільного додатку або інтерактивної онлайн-платформи. Включіть індивідуальні рекомендації на основі уподобань клієнтів.

6. Завдання з кейс-стаді. Виберіть успішне міжнародне або українське туристичне підприємство/підприємство сфери гостинності, що впровадило цифрові технології. Проведіть аналіз, як ці технології змінили їхні бізнес-процеси, покращили обслуговування клієнтів та підвищили конкурентоспроможність.

7. Завдання з використання Big Data. Вивчіть роль Big Data у розробці персоналізованих туристичних маршрутів та сервісів. На основі зібраних даних (уподобання клієнтів, аналітика відгуків, популярні напрямки) запропонуйте оптимізований туристичний маршрут.

8. Завдання з оцінки ефективності технологій. Проведіть оцінку впливу

таких технологій, як мобільні додатки, VR, онлайн-бронювання на якість обслуговування туристів. Зробіть порівняльний аналіз якості обслуговування до та після впровадження технологій.

9. Завдання з групового обговорення. У групах обговоріть, як цифрові інновації можуть допомогти відновити туристичну галузь та індустрію гостинності в Україні після війни. Врахуйте можливості смарт-туризму,

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яка основна перевага онлайн-бронювання для туриста?

- A. Зростання вартості послуги
- B. Обмеження у виборі пропозицій
- C. Швидкість та зручність оформлення
- D. Відсутність підтвердження

2. Яка технологія дозволяє зануритись у віртуальний тур перед поїздкою?

- A. Blockchain
- B. VR/AR
- C. CRM-система
- D. Big data

3. Яка з наведених систем є платформою для бронювання житла?

- A. Uber
- B. BlaBlaCar
- C. Airbnb
- D. Facebook

4. Що таке big data у туризмі?

- A. Дані з рекламних буклетів
- B. Невеликий набір інформації про клієнтів
- C. Великі масиви структурованих і неструктурованих даних
- D. Дані, зібрані вручну

5. Який інструмент дозволяє компаніям автоматизувати взаємодію з клієнтами?

- A. Excel
- B. CRM-система
- C. Word
- D. Canva

6. До інформаційних інновацій належать:

- A. Туристичні карти у друкованому вигляді
- B. Мобільні додатки для подорожей
- C. Друковані путівники
- D. Ручні квитки.

Практична робота №6 (II)
Тема. ІНФОРМАЦІЙНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСАХ
ТУРИСТСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Мета роботи: ознайомитися із функціоналом платформ Booking.com та Bukovel24, навчитися здійснювати пошук, порівняння та бронювання туристичних послуг.

Завдання:

Завдання 1. Реєстрація та налаштування облікового запису

1. Перейдіть на сайт [Booking.com](https://www.booking.com).
2. Зареєструйтесь або увійдіть у свій обліковий запис.
3. Налаштуйте профіль:
Додайте контактну інформацію (ім'я, email, номер телефону).
Вкажіть валюту для бронювання (гривня або євро).
Оберіть мову інтерфейсу (українська).

Завдання 2. Пошук проживання

1. Виконайте пошук готелю за такими умовами:
Місто: Львів.
Дати проживання: 15.03.2026 – 18.03.2026.
Кількість гостей: 2 дорослих, 1 дитина.
Тип номера: стандартний або сімейний.
2. Виберіть фільтри:
Рейтинг: 8.0+ (дуже добре).
Сніданок включено.
Безкоштовна парковка.
3. Порівняйте 3 готелі за такими критеріями:
Ціна за ніч.
Відгуки гостей.
Зручності (Wi-Fi, басейн, ресторан).
4. Додайте обрані готелі до "Списку бажань".

Завдання 3. Оформлення бронювання

1. Оберіть один із готелів зі списку бажань.
2. Здійсніть симуляцію бронювання:
Вкажіть дані для бронювання (наприклад, імена гостей).
Перевірте політику скасування бронювання.
Додайте запит для готелю (наприклад, "Додаткове ліжко для дитини").

Завдання 4. Пошук додаткових послуг

1. Виконайте пошук додаткових послуг через платформу Booking.com:
Трансфери з/до Львова.
Екскурсії або квитки до місцевих пам'яток.
2. Додайте знайдені послуги до кошика.

Завдання 5. Аналіз відгуків гостей

1. Оберіть обраний готель та прочитайте 5 останніх відгуків гостей.

2. Проаналізуйте відгуки:

Які аспекти були відзначені як позитивні?

Які аспекти викликали зауваження?

3. Сформууйте таблицю з результатами аналізу:

Відгук	Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Відгук 1	Зручні номери, гарний Wi-Fi	Галас з вулиці
Відгук 2	Смачний сніданок	Висока ціна

Завдання 6. Формування загального звіту про бронювання

1. Створіть звіт у форматі таблиці з деталями бронювання:

Місто	Готель	Ціна за ніч	Загальна ціна	Дати проживання	Додаткові послуги
Львів	Готель N	1500 грн	4500 грн	15.03.2026 – 18.03.2026	Трансфер, екскурсія
Кам'янець-Подільський	Готель N	1500 грн	4500 грн	15.03.2026 – 18.03.2026	Трансфер, екскурсія

2. Зробіть висновки:

Чи відповідає обраний готель очікуванням клієнта?

Які додаткові послуги були найбільш зручними?

Завдання 7. Реєстрація та налаштування профілю (Bukovel24)

1. Перейдіть на сайт [Bukovel24](https://bukovel24.com).

2. Зареєструйтесь або увійдіть у свій обліковий запис.

3. Налаштуйте профіль:

Вкажіть ім'я, email, контактний номер телефону.

Виберіть валюту (гривня).

4. Додайте профіль до мобільного додатку Bukovel24.

Завдання 8. Пошук проживання через Bukovel24

1. Виконайте пошук житла на гірськолижному курорті Буковель:

Дати проживання: 05.02.2026 – 08.02.2026.

Кількість гостей: 2 дорослих.

Тип житла: готель, котедж або апартаменти.

2. Використайте фільтри:

Рейтинг: 9.0+ (чудово).

Наявність парковки.

Близькість до підйомників (до 500 м).

3. Оберіть 3 варіанти проживання та порівняйте їх за такими критеріями:

Вартість за добу.

Додаткові послуги (наприклад, сауна, харчування).

Розташування (карта).

4. Додайте вибрані варіанти до "Списку бажань" (якщо така функція

доступна).

Завдання 9. Бронювання скіпасів через Bukovel24

1. Перейдіть у розділ "Скіпаси" на платформі Bukovel24.
2. Оберіть:
Тривалість скіпаса: 2 дні (06.02.2026 – 07.02.2026).
Тип: дорослий скіпас.
3. Ознайомтеся з умовами та цінами.
4. Зробіть симуляцію покупки скіпаса, вкажіть свої дані.

Завдання 10. Бронювання послуг через Bukovel24

1. Виконайте пошук додаткових послуг:
Оренда спорядження (лижний комплект).
Послуги інструктора на 2 години.
2. Додайте ці послуги до кошика.

Завдання 11. Формування туристичного пакета

1. Використовуючи дані із завдань 2-4, сформууйте єдиний туристичний пакет:
Проживання.
Скіпаси.
Додаткові послуги (спорядження, інструктор).
2. Створіть документ (Word або Excel), що містить:
Перелік послуг із датами, цінами та описами.
Загальну вартість подорожі.

Завдання 12. Аналіз відгуків про готелі та послуги

1. Оберіть один із готелів, знайдених на Bukovel24.
2. Прочитайте 5 останніх відгуків гостей.
3. Сформууйте таблицю аналізу:

Відгук	Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Відгук 1	Чистота номерів, вид із вікна	Висока ціна харчування
Відгук 2	Зручне розташування	Галас від сусідів

Завдання 13. Порівняння Bukovel24 із Booking.com

1. Знайдіть аналогічні варіанти проживання на платформі Booking.com для тих самих дат.
2. Порівняйте ціни, умови бронювання та відгуки клієнтів.
3. Зробіть висновок:
Яка платформа вигідніша для бронювання проживання в Буковелі?
Чи є різниця в наборі доступних послуг?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яка міжнародна система бронювання є найбільш поширеною для авіаперевізників?

- A. Canva
- B. Slack
- C. Amadeus
- D. Photoshop

2. Яка технологія допомагає у прогнозуванні попиту на туристичні послуги?

- A. VR
- B. AR
- C. Big data
- D. Skype

3. Що дозволяє блокчейн у сфері туризму?

- A. Тільки рекламувати тури
- B. Забезпечувати безпеку транзакцій і прозорість
- C. Збільшувати друковану рекламу
- D. Використовувати паперові квитки

4. Яка інноваційна технологія використовується для створення персоналізованих турів?

- A. Word
- B. Штучний інтелект (AI)
- C. PowerPoint
- D. GPS-навігатор

5. Яка технологія дає змогу туристам відстежувати свій рейс у реальному часі?

- A. CRM-система
- B. VR/AR
- C. Мобільний додаток авіакомпанії
- D. Електронна пошта

6. Що таке e-ticket у туризмі?

- A. Друкований квиток
- B. Електронний квиток
- C. Рекламний буклет
- D. Туристична карта

Практична робота №6 (III)

Тема. ІНФОРМАЦІЙНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСАХ ТУРИСТСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Мета: опанувати практичні навички роботи з CRM-системою «Мої Туристи» та сервісом «Турсканер» для організації роботи турагента: ведення клієнтської бази, створення бронювань, пошуку та порівняння турів, формування пропозицій для клієнтів.

- CRM-система «Мої Туристи» – інструмент для зберігання клієнтської бази, ведення бронювань, нагадувань, документообігу. Допомогає оптимізувати роботу турагента.
- Сервіс «Турсканер» – агрегатор турів, який дозволяє швидко знаходити й порівнювати пропозиції від різних туроператорів, відбирати оптимальні за ціною та умовами.
- Використання обох інструментів підвищує ефективність, швидкість та якість обслуговування клієнтів.

Завдання:

1. Виконати вхід у CRM «Мої Туристи».
2. Додати щонайменше трьох нових клієнтів із різними туристичними запитами (наприклад:
  - сімейний відпочинок з дітьми,
  - молодіжний тур на море,
  - бізнес-поїздка з конференцією).
3. Для одного клієнта створити тестове бронювання.
4. Використовуючи «Турсканер», здійснити пошук турів за заданими параметрами (країна, бюджет, дати).
5. Знайти не менше 3-х варіантів турів для кожного клієнта.
6. Порівняти тури за ціною, умовами проживання, тривалістю, включеними послугами.
7. Обрати найбільш вигідний тур для кожного клієнта.
8. Внести результати у CRM «Мої Туристи» у вигляді пропозиції для клієнта.
9. Налаштувати нагадування в «Мої Туристи» (наприклад, дзвінок клієнту через 2 дні).
10. Завантажити/переглянути тестовий документ (договір чи ваучер) у CRM.
11. Використати «Турсканер» для аналізу різних туроператорів і виявити, у кого кращі умови.
12. Скласти міні-презентацію для клієнта (у Word, PowerPoint або Google Docs) з порівнянням обраних турів.
13. Сформувати уявний «пакет послуг» (тур + додаткові сервіси: трансфер, страховка, екскурсії) і додати його у CRM.
14. Перевірити, як CRM зберігає історію роботи з клієнтами (повернутися до попередніх даних).
15. Оцінити, наскільки швидко можна знайти потрібний тур у «Турсканер» порівняно з традиційними методами пошуку.

16. Запропонувати приклад інтеграції CRM «Мої Туристи» та «Турсканер» у реальному турагентстві.
17. Скласти короткий рекламний текст (3-4 речення) для одного з турів і додати його до клієнтської картки у CRM.
18. Розробити «ідеальний тур» для вигаданого клієнта, комбінуючи пропозиції з «Турсканер» і можливості CRM.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яка технологія використовується для навігації туристів у місті?

- A. Blockchain
- B. GPS
- C. Excel
- D. Photoshop

2. Який із сервісів надає можливість планувати поїздку та читати відгуки туристів?

- A. Canva
- B. TripAdvisor
- C. Google Drive
- D. Amadeus

3. Що є прикладом використання чат-ботів у туризмі?

- A. Видача паперових квитків
- B. Друковані каталоги турів
- C. Автоматичні відповіді на запити клієнтів
- D. Реклама на білбордах

4. Який мобільний додаток спеціалізується на пошуку та бронюванні авіаквитків?

- A. Canva
- B. Skyscanner
- C. LinkedIn
- D. Airbnb

5. Яка технологія дозволяє створювати інтерактивні віртуальні екскурсії музеями?

- A. Blockchain
- B. GPS-навігація
- C. VR/AR
- D. Big data

6. Який сучасний тренд інформаційних інновацій найбільше впливає на маркетинг у туризмі?

- A. Друкована реклама
- B. Соціальні мережі та цифровий маркетинг

- C. Газетні оголошення
- D. Телефонні довідники

Питання для самоконтролю

1. Які основні можливості має CRM «Мої Туристи»?
2. Чим CRM-система відрізняється від простої таблиці Excel?
3. Які переваги надає «Турсканер» порівняно з ручним пошуком турів?
4. Як можна інтегрувати «Мої Туристи» та «Турсканер» у роботі турагента?
5. Які завдання зручніше виконувати у CRM, а які – у «Турсканер»?
6. Чому важливо вести клієнтську базу та історію взаємодії з клієнтами?
7. Як автоматизація допомагає зберегти конкурентоспроможність турагентства?

Практична робота №7

Тема. ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ В ТУРИЗМІ

Мета: сформувані вміння аналізувати, оцінювати та розробляти інноваційні проєкти в туристичній, досліджувати сучасні практики та ініціативи світового рівня, розробляти пропозиції щодо впровадження інноваційних технологій для підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств.

ПЛАН

1. Зміст, види та етапи розробки інноваційних проєктів
2. Інноваційні проєкти розвитку суб'єктів туристичного та готельного бізнесу
3. Сучасні проєкти туризму та гостинності
4. Ініціативи Всесвітньої туристичної організації щодо стимулювання інноваційних технологій в туризмі

Завдання

Аналітичні завдання

1. Проаналізувати основні види інноваційних проєктів у туризмі та визначити їх ключові відмінності.
2. Визначити етапи розробки інноваційного проєкту та охарактеризувати кожен із них на прикладі туристичної компанії.
3. Дослідити сучасні інноваційні проєкти українських туристичних та готельних підприємств (наприклад: онлайн-бронювання, VR-тури, смарт-готелі).
4. Проаналізувати вплив ініціатив Всесвітньої туристичної організації на розвиток інноваційних технологій у світовому туризмі.
5. Скласти таблицю «Сучасні інноваційні проєкти в туризмі України» з колонками: Назва проєкту, Тип інновації, Етап впровадження, Результати/ефект.
6. Визначити приклади інноваційних проєктів розвитку туристичних об'єктів у своєму регіоні.

Практичні завдання

1. **Розробити концепцію власного інноваційного проєкту** у сфері туризму або гостинності (включно з метою, завданнями, очікуваними результатами та етапами реалізації).
2. **Підготувати презентацію (5–7 слайдів)**, що демонструє ключові етапи розробки інноваційного проєкту.
3. **Підготувати короткий звіт (1–2 стор.)** про сучасні інноваційні проєкти в туристичному та готельному бізнесі України, їх результати та ефективність.

4. **Зробити порівняльний аналіз** двох інноваційних проєктів (одного українського та одного міжнародного) за критеріями: тип інновації, етап впровадження, ефективність, вплив на ринок.
5. **Розробити рекомендації** для туристичного підприємства щодо впровадження інноваційних технологій, орієнтуючись на сучасні тренди (цифровізація, VR/AR, смарт-туризм).
6. **Підготувати коротку аналітичну таблицю** «Інноваційні технології у світі та Україні: вплив на туристичний продукт», з описом практичних прикладів та очікуваних ефектів.

Практичні кейси

Кейс 1. Онлайн-бронювання та мобільні додатки для туристів

- Завдання: Проаналізувати, як українські туристичні компанії (наприклад, Join UP! або TUI Ukraine) впроваджують мобільні додатки для бронювання турів.
- Поставлене питання: Які етапи розробки інноваційного проєкту були застосовані? Які результати досягнуті?

Кейс 2. VR-тури українських замків та музеїв

- Завдання: Вибрати один проєкт (наприклад, VR-тур Кам'янець-Подільської фортеці) і описати його структуру, етапи впровадження, цільову аудиторію.
- Поставлене питання: Які інноваційні технології були використані та який ефект для туристів та бізнесу?

Кейс 3. Смарт-готелі та автоматизація послуг

- Завдання: Розглянути приклад готелю (наприклад, Reikartz Hotel Group або Premier Hotels) з автоматизованим чек-ін та смарт-сервісами.
- Поставлене питання: Які переваги та ризики впровадження інноваційних рішень для готелю та гостей?

Кейс 4. Ініціативи UNWTO щодо цифровізації туризму

- Завдання: Проаналізувати один з глобальних проєктів UNWTO (наприклад, цифрові інструменти для малого і середнього бізнесу у туризмі).
- Поставлене питання: Як держави та підприємства можуть адаптувати цей досвід для України?

Кейс 5. Гранти та державні програми підтримки інновацій у туризмі

- Завдання: Вивчити одну державну програму або грант (наприклад, програма “Україна інноваційна” для туризму) та скласти короткий план використання цих ресурсів для свого інноваційного проєкту.

Тестові завдання

1.Що є головною метою інноваційного проєкту в туризмі?

- A. Зниження цін на послуги
- B. Розширення штатів
- C. Підвищення конкурентоспроможності та ефективності бізнесу
- D. Зменшення кількості туристів

2.Який етап не входить до стандартного циклу розробки інноваційного проєкту?

- A. Ідея та концепція
- B. Планування ресурсів
- C. Масове виробництво без тестування
- D. Оцінка ефективності

3.Який вид інноваційного проєкту найбільш поширений у туризмі?

- A. Виробничий
- B. Технологічний та цифровий
- C. Сільськогосподарський
- D. Фінансовий

4.Який приклад належить до цифрових інновацій у туризмі?

- A. Розширення території готелю
- B. Підвищення зарплат персоналу
- C. VR-тури замків та музеїв
- D. Купівля нового транспорту

5.Який етап інноваційного проєкту передусє впровадженню?

- A. Масштабування
- B. Пілотне тестування
- C. Моніторинг результатів
- D. Комерціалізація

6.Що входить до складу сучасних інноваційних проєктів туризму та гостинності?

- A. Виключно внутрішнє управління
- B. Мінімізація використання технологій
- C. Використання цифрових платформ та смарт-технологій
- D. Ігнорування відгуків клієнтів

Питання для самоконтролю

1. Як визначається поняття «туристичний проєкт»?

2. Які особливості сучасних проєктів у туризмі та гостинності?
3. Назвіть основні підходи до розробки туристичних проєктів (системний, кластерний, інноваційний тощо).
4. За якими критеріями класифікують сучасні туристичні проєкти?
5. У чому полягає відмінність локальних, регіональних, національних та міжнародних туристичних проєктів?
6. Які основні напрями цифровізації туризму Ви можете назвати? Наведіть приклади з України.
7. Які проєкти подієвого туризму є найбільш відомими в Україні?
8. Поясніть сутність гастрономічних туристичних маршрутів. Які подібні проєкти реалізуються на Поділлі та Закарпатті?
9. У чому полягає специфіка екотуристичних проєктів? Наведіть приклади українських еко-садиб.
10. Чому wellness- і медичний туризм в Україні має перспективи розвитку? Які курорти виступають основними центрами?
11. Які проєкти реалізуються в Україні в межах програми «Велика реставрація»?
12. Яке значення мають транскордонні туристичні маршрути? Прикладіть приклад, що охоплює Україну.
13. У чому полягає сутність туристичних кластерів? Який із кластерів є найбільш успішним в Україні?
14. Як сучасні туристичні проєкти впливають на соціально-економічний розвиток територій?
15. Які проєкти Ви вважаєте найбільш перспективними для розвитку Подільського регіону? Обґрунтуйте свою думку.

Практична робота №8

Тема. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: сформулювати вміння аналізувати правові аспекти інноваційної діяльності, розуміти особливості інтелектуальної власності в туристичній сфері, оцінювати її комерційний потенціал та застосовувати методи охорони й захисту прав інтелектуальної власності.

ПЛАН

1. Інтелектуальний продукт як власність
2. Інтелектуальна власність як товар
3. Використання прав на інтелектуальну власність у сфері туризму
4. Охорона і захист інтелектуальної власності

Завдання:

Аналітичні завдання

1. Визначити основні види інтелектуальної власності (Патенти, авторські права, торговельні марки) та охарактеризувати їх застосування у туризмі.
2. Проаналізувати, чому інтелектуальна власність є важливим активом туристичних підприємств.
3. Дослідити приклади комерціалізації інтелектуальної власності в туристичній сфері (бренди, ліцензії, цифрові продукти).
4. Проаналізувати чинне законодавство України щодо охорони та захисту інтелектуальної власності у сфері туризму.
5. Скласти таблицю «Види інтелектуальної власності та їх застосування у туризмі» з колонками: Вид, Об'єкт, Приклад у туризмі, Комерційне використання.

Практичні завдання

1. **Провести аналіз торговельних марок** українських туристичних компаній або готельних мереж (наприклад, Optima Hotels & Resorts, Premier Hotels) та описати, які права вони захищають.
2. **Розробити приклад інтелектуального продукту** для туристичного бізнесу (логотип, бренд, VR-тур) та визначити, які права на нього можуть бути оформлені.
3. **Скласти план ліцензування** одного існуючого туристичного продукту (екскурсії, додаток, готельний сервіс) та визначити джерела доходу від прав інтелектуальної власності.
4. **Підготувати презентацію (5 слайдів)** про успішні кейси використання інтелектуальної власності у світовому та українському туризмі.
5. **Визначити ризики порушення прав інтелектуальної власності** у туристичній сфері та запропонувати заходи їх мінімізації.

6. **Провести порівняльний аналіз українського та міжнародного законодавства щодо охорони інтелектуальної власності в туризмі.**

Практичні кейси

Кейс 1. Використання авторських прав на фото та відео контент у туризмі

- Завдання: Проаналізувати, як туристичні компанії використовують авторські права на фото та відео для рекламних кампаній.
- Питання: Які дії необхідні для легального використання контенту та отримання прибутку?

Кейс 2. Торговельна марка готельної мережі

- Завдання: Вибрати готельну мережу (наприклад, Optima Hotels & Resorts) і дослідити, як захищена її торговельна марка.
- Питання: Які права на бренд належать власнику та як вони можуть бути комерціалізовані?

Кейс 3. Ліцензування туристичних додатків

- Завдання: Проаналізувати приклад мобільного додатку для бронювання турів в Україні.
- Питання: Які види інтелектуальної власності можна оформити та як вони впливають на комерціалізацію продукту?

Кейс 4. Захист інтелектуальної власності у VR-турах

- Завдання: Дослідити приклад VR-туру українського музею або замку.
- Питання: Які права охороняються законом та як запобігти їх порушенню?

Кейс 5. Міжнародні практики захисту брендів у туризмі

- Завдання: Проаналізувати приклад міжнародного туристичного бренду (наприклад, Hilton, Marriott) і визначити методи захисту інтелектуальної власності.
- Питання: Які методи можна адаптувати для українських туристичних підприємств?

Тестові завдання

1. **Який строк охорони авторського права після смерті автора в Україні?**
  - A. 25 років
  - B. 50 років
  - C. 70 років
  - D. Безстроково
2. **Інтелектуальна власність – це:**
  - A. Сукупність матеріальних активів підприємства

- В. Права на природні ресурси
- С. Права на результати інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації
- Д. Права на володіння будівлями та спорудами

3. Авторське право поширюється на:

- А. Винаходи
- В. Корисні моделі
- С. Літературні, художні, музичні твори
- Д. Промислові зразки

4. Виключне право на використання товарного знака надається:

- А. Державі
- В. Всім охочим
- С. Власнику, який зареєстрував знак
- Д. Туристичним асоціаціям

5. Ліцензійний договір – це:

- А. Угода про оренду приміщень
- В. Контракт між турагентом і туристом
- С. Угода про передачу права використання об'єкта інтелектуальної власності
- Д. Угода про купівлю транспортного засобу

6. Який міжнародний документ регулює захист авторського права?

- А. Гаазька конвенція
- В. Бернська конвенція
- С. Кіотський протокол
- Д. Лісабонська угода

Запитання для самоконтролю

1. Наведіть визначення поняття «Інтелектуальна власність».
2. Як розподіляються об'єкти інтелектуальної власності?
3. Охарактеризуйте поняття «патент», «ліцензія», «Право інтелектуальної власності». Наведіть відмінності між ними.
4. Наведіть особливості основних складових права інтелектуальної власності.
5. Охарактеризуйте існуючі технопарки в Україні.
6. Які пільги діють для технопарків в Україні?
7. Наведіть визначення «франчайзер», «франшиза». поняття «франчайзинг»,

«франчайзі»?

8. Визначте основні положення франчайзингових угод у сфері туризму.
9. Наведіть цілі створення франчайзингових об'єднань.
10. Наведіть приклади франчайзингових об'єднань у сфері туризму в Україні.
11. Охарактеризуйте способи охорони й захисту інтелектуальної власності.
12. Наведіть різницю між такими формами захисту інтелектуальної власності, як «копірайт», «товарний знак і знак обслуговування», «фірмове найменування».
13. Які міжнародні угоди про охорону інтелектуальної власності ви знаєте?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №9

Тема. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙ В ТУРИЗМІ

Мета: закріпити знання про підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності у туризмі, виявити ключові проблеми інноваційного розвитку галузі, дослідити роль інноваційного капіталу та визначити основні ризики, що супроводжують інноваційну діяльність у сфері туризму.

ПЛАН

1. Підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності
2. Основні проблеми інноваційного розвитку на сучасному етапі
3. Інноваційний капітал та розвиток індустрії
4. Ризики в інноваційній діяльності

Завдання:

Практичні завдання

1. Складіть таблицю порівняння економічного, соціального та екологічного підходів до оцінки ефективності інновацій.
2. Наведіть 3 приклади інновацій у сфері туризму (в Україні чи світі) та проаналізуйте їхню економічну, соціальну та екологічну ефективність.
3. Розробіть перелік основних проблем упровадження інновацій у туристичній компанії вашого регіону.
4. Визначте ключові складові інноваційного капіталу туристичного підприємства та запропонуйте способи його розвитку.
5. Проведіть SWOT-аналіз (сильні та слабкі сторони, можливості та загрози) для впровадження інноваційного проекту у туризмі.
6. Складіть карту ризиків, що виникають під час упровадження інновацій у туризмі, та визначте заходи для їх мінімізації.
7. Розробіть модель оцінки ефективності інноваційного проекту (наприклад: відкриття смарт-готелю, цифровізація туристичного сервісу).
8. Побудуйте схему взаємозв'язку між інноваційним капіталом та розвитком туристичної індустрії.

Тестові завдання

1. **Основна мета оцінювання ефективності інновацій у туризмі:**
  - A. Формування нових робочих місць
  - B. Збільшення обсягу інвестицій
  - C. Визначення результативності та доцільності інновацій
  - D. Створення позитивного іміджу підприємства
2. **До економічних показників ефективності інновацій належить:**
  - A. Задоволеність клієнтів
  - B. Рентабельність інноваційного проекту

- C. Створення нових маршрутів
- D. Екологічна безпека

3. Соціальна ефективність інновацій у туризмі проявляється у:

- A. Збільшенні частки ринку
- B. Зростанні доходів підприємства
- C. Підвищенні рівня задоволеності туристів
- D. Окупності інвестицій

4. Екологічний підхід до оцінювання інновацій враховує:

- A. Тривалість сезону
- B. Зменшення негативного впливу на довкілля
- C. Кількість нових послуг
- D. Прибутковість підприємства

5. Який ризик пов'язаний із перевищенням витрат над доходами?

- A. Ринковий
- B. Фінансовий
- C. Правовий
- D. Технологічний

6. До ринкових ризиків інновацій відноситься:

- A. Недостатня кваліфікація персоналу
- B. Низький попит на нові туристичні продукти
- C. Порушення законодавства
- D. Високі витрати на енергію

Питання до самоконтролю.

1. Назвіть види ефективності інноваційної діяльності.
2. Як, на Вашу думку, можна оцінювати ефективність некомерційних інноваційних проектів? Відповідь обґрунтуйте та наведіть приклади зі сфери соціального туризму.
3. Як, на Вашу думку, можна оцінювати ефективність управління інноваційною діяльністю? Відповідь обґрунтуйте та наведіть приклади зі сфери туризму та гостинності.
4. Охарактеризуйте значення фактора часу в оцінці ефективності інноваційних проектів.
5. Наведіть приклади зі сфери туризму та гостинності.
6. Назвіть та поясніть сутність основних показників для оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності.

7. Назвіть та поясніть сутність основних показників для оцінки екологічної ефективності інноваційної діяльності.
8. Назвіть та поясніть сутність основних показників для оцінки соціально-політичної ефективності інноваційної діяльності.
9. Назвіть та поясніть сутність основних показників для оцінки етнічно-культурної ефективності інноваційної діяльності.

Рекомендована література

Основна:

1. Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Інноваційні технології в туризмі: навч. посібник / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 214 с. <https://surl.lt/sezhjs>
2. Джинджоян В.В., Тесленко Т.В., Горб К.М. Інноваційні технології в туризмі та гостинності : навчальний посібник. Київ: Видавництво «Каравела», 2022. 340 с. <https://surl.li/kyygam>
3. Інноваційні технології у готельному господарстві : навч. посіб. / Н. М. Влащенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 150 с. <https://surli.cc/xmywck>
4. Саркісян А.О. Інноваційний розвиток регіональних туристичних ринків: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: Друкарня Мадрид. 2020. 406 с.
5. Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в туризмі: навчальний посібник. Дніпро: Журфонд, 2021. 137с. <https://surl.li/wbrsss>

Допоміжна:

1. Використання інноваційних технологій в галузі туризму: монографія/ [Зайцева В.М., Гурова Д.Д., Корнієнко О.М., Кукліна Т.С., Журавльова С.М.] – Запоріжжя: Дике Поле, 2015. 144 с.
2. Гуцол А. Інноваційні технології в туризмі : Навчальний посібник / А. Гуцол. Северодонецьк: ПП «Поліграф-Сервіс», 2015. 343 с.
3. Інновації в туристичному бізнесі: навчальний посібник (за заг. ред. Ципко В. В.). К.:НТУ, 2021. 251 с.
4. Інноваційний розвиток туризму та готельно-ресторанного господарства: монографія / колектив авторів ; за заг. ред. проф. В. М. Зайцевої. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2024. 202 с. <https://surl.li/gctnhh>
5. Інновінг в туризмі : монографія / А.А. Мазаракі, С.В. Мельниченко, Г.І. Михайліченко, Т.І. Ткаченко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016.

532 с. <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/f847c0a5a302fe60ccf9e3463100472d.pdf>

6. Капліна Т.В. Інноваційні технології в готельному господарстві: основи теорії: навчальний посібник. Полтава : ПУЕТ, 2018. 358 с
7. Марусей Т. В. Екологічні інновації як пріоритетний напрям сталого розвитку регіонального ринку туристично-рекреаційних послуг. *Ефективна економіка*. 2025. №6.
<https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/6786/6888>
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.6.62%20>
8. Марусей Т. В. Інноваційні технології як інструмент розвитку ринку туристичних послуг. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №12. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/6705>
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.12.117>
9. Марусей Т. В. Туристичні кластери як інноваційний інструмент розвитку регіональних ринків туристичних послуг. *Агросвіт*. 2025. №12.
URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/6677>
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.12.96>
10. Марусей Т.В., Буторіна В.Б. Інноваційні інструменти менеджменту туризму та гостинності. *Ефективна економіка*. 2024. № 12.
URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5369>
11. Марусей Т.В. Інноваційні бізнес-комунікації в маркетинговій діяльності туристичних та готельно-ресторанних підприємств. Буторіна В.Б., Славіна Н.А. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5165>
12. Марусей, Т. В. Логістичні інновації в туристичній галузі. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1524>
13. Марусей Т. В. Імперативи еко-інноваційного розвитку готельного господарства. *Ефективна економіка*. 2023. № 3. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1300>

14. Управління інноваціями та інвестиціями : навчальний посібник у схемах і таблицях. Вид. 2-ге, допов. і перероб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 296 с. <https://surl.li/llwxxxy>
15. Копитко М.І. Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях. Львів: Львів. ДУВС, 2019. 292 с.
16. Скрипченко І. Т. Інновації в туристичній галузі України: проблеми та перспективи розвитку. Київ: Видавництво «Туристична Україна», 2019. 200 с.
17. Смочко Н.М. Інноваційні технології в туризмі: Навчальний посібник. МДУ, 2012. 253 с. <https://surl.lu/rhizsk>
18. Угоднікова О. І. Управління проєктами в туризмі: навч. посібник. Харків. нац. унт міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 141 с.
19. Управління інноваційним розвитком туризму : навч. посібник / П. В. Романів. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 198 с. <https://surli.cc/nbnudo>
20. Управління розвитком туризму та гостинності на основі співпраці з міжнародними організаціями / за ред. І. Л. Сазонця. Дніпро : ВНПЗ ДГУ, 2023. 213 с.
21. Marusei T. Innovative strategies and triggers for the development of the tourism and hotel-restaurant business in crisis conditions. V. Yurovchyk, T. Zubekhina. Ефективна економіка. 2023. № 9. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2172>
22. Roik O. Innovations in tourism: theoretical and practical aspects. Monograph. Primedia eLaunch, Boston, USA, 2022. 107 p.

Інформаційні ресурси:

1. Законодавство України. URL: <http://www.rada.kiev.ua/>
2. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Дія. Освіта. ChatGPT для підвищення власної ефективності. Розкрийте потенціал штучного інтелекту у своєму житті. Освітній серіал. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/chatgpt-for-personal-effectiveness>
4. Дія. Освіта. Як будувати сильний бренд у цифрову епоху: стратегія, дані та інновації. Гайд. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/guides/how-to-build-a-strong-brand-in-the-digital-age-strategy-data-and-innovation>
5. Дія. Освіта. Стартуй стартап. Як створити стартап: інструкція та інструменти. Освітній серіал. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/startuj-startap>
6. Дія. Освіта. Технології, що формують майбутнє. Освітній серіал. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/technologies-shaping-the-future>
7. Кабінет Міністрів. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
8. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
9. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.